

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Čakovec, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin,
Varaždinske Toplice)

UREDNIČKI ODBOR

Stjepan Hajduk (odgovorni urednik), Dragutin Feletar (urednik i grafička oprema), Željko Tomičić, Marijan Špoljar i Branko Šimek

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice
ZA NAKLADNIKA
Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1979.

BROJ 2, siječanj 1979. godine

KAZALO

Dragutin Feletar: Za organiziraniju obradu »terena«	1
Stjepan Hajduk: Proslava 40. godišnjice Muzeja Varaždinske Toplice	3
Antun Bauer: Muzej u Varaždinskim Toplicama	7
Marijan Špoljar: Galerija i nova umjetnička praksa	10
Damjan Lapajne: O djelovanju Muzeja Moslavine u Kutini	12
Ivanka Štager: Izložba »Tito u Varaždinu«	15
Božidar Gerić: Istraživanje radničkog pokreta i NOB-e u Moslavini	17
Ante E. Brlić: Mjesta muzeja sjeverozapadne Hrvatske 1835. godine	19
Franjo Horvatić: Zavičajna muzejska zbirka u Đelekovcu	21
Tomislav Đurić: Prilozi za povijest Vinice	24
Libuše Kašpar: Etnološke izložbe varaždinskog Muzeja	28
Ljubica Ramušćak: Otkup etnografske građe u Međimurju	31
Josip Vidović: Arheološka istraživanja u Međimurju u 1978. godini	35
Zorko Marković: Uz problem istraživanja neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Hrvatskoj	37
Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Martinu na Muri	40
Marina Šimek: Zaštitno iskapanje u Svetom Petru Ludbreškom	44
Vladimira Pavić: O nalazu glinenog pećnjaka u Čakovcu	47
Josip Fluksi: O rekonstrukciji i konzerviranju keramike s arheoloških nalazišta	49
Dragutin Feletar: Tri vrijedne knjige	52
Libuše Kašpar: XXIX. savjetovanje o povijesnoj stambenoj arhitekturi	54
Zorko Marković: Proslava 100. godišnjice HAD-a i neka pitanja uz nju	56
Zoran Homen: Zaštitno iskapanje u Beketincu	57
Zoran Homen: Jedan od oblika informiranja o akcijama muzeja	59

2. Za eneolitske lokalitete sjeverozapadne Hrvatske pogledati slijedeće radove:
  - radovi S. Dimitrijevića, *Opuscula archaeologica I* (Zagreb 1956); *Opuscula archaeologica V* (Zgb. 1961); *Acta Musei Cibalensis I* (Vinkovci 1966); *Archaeologia Iugoslavica VII* (Beograd 1967);
  - M. Fulir, *Arheološki pregled 10*, Bgd. 1968;
  - Z. Lovrenčević, *Arheološki pregled 10*, Bgd. 1968;
  - J. Korošec, *Zbornik Filozofske fakultete IV/1*, Ljubljana 1962;
  - radovi Z. Markovića, *Muzejski vjesnik 1*, Koprivnica 1978; *Arheološki pregled 19*, Bgd. 1977. (u tisku); *Arheološki pregled 20* (u pripremi za tisak); *Arheološki vestnik XXVII*, Ljubljana 1976 (1977);
  - M. Šimek, *Muzejski vjesnik 1*, Koprivnica 1978;
  - S. Vuković, *Peristil I*, Zagreb 1954.
3. Na nekim lokalitetima zbog maloga broja keramičkih nalaza situacija je veoma nejasna, te ih ovdje i ne spominjem. Također ne spominjem izolirane nalaze kamenih sjekira s rupom ili bez rupe, jer s tih lokaliteta tek treba prikupiti keramički materijal radi utvrđivanja kulturne pripadnosti.

Dodatna napomena:

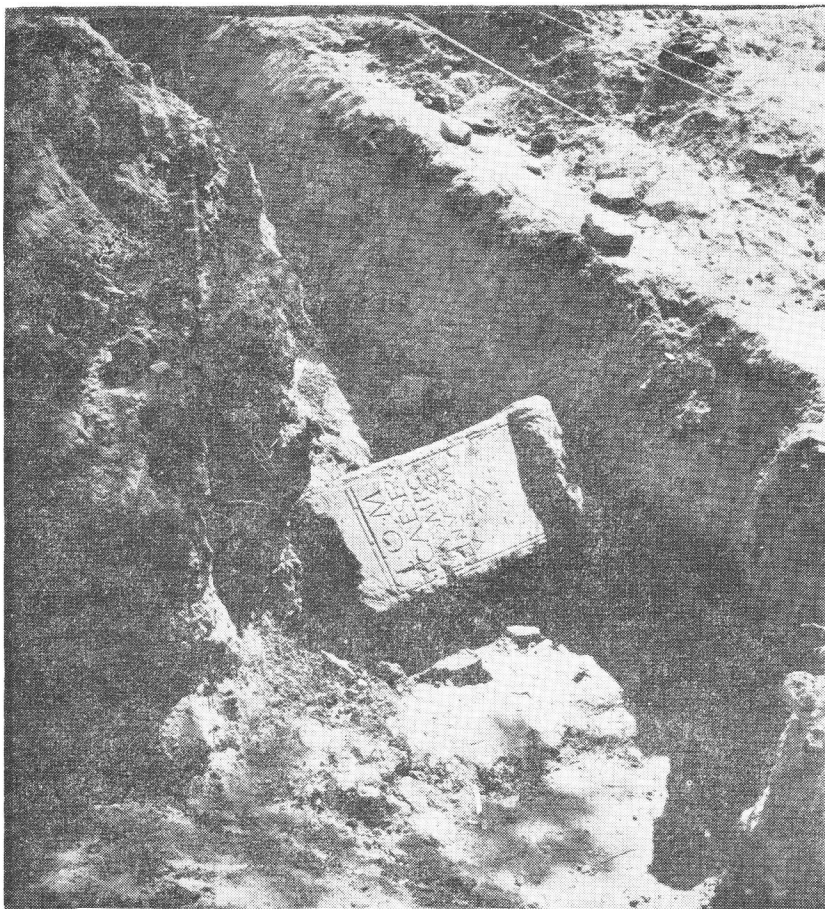
Nakon završetka ovoga rada Z. Homen je iskapao lasinjski lokalitet u Beketincu, a iz tiska je izašao rad S. Dimitrijevića »Neolit u sjeverozapadnoj Hrvatskoj (pregled stanja istraživanja od 1975. godine)« u sklopu knjige »Arheološka istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj« (referati sa znanstvenog skupa HAD-a u Varaždinu 1975. god.), Zagreb 1978. U ovome radu postoji i nekoliko novih podataka o neolitskim lokalitetima ovih krajeva.

ŽELJKO TOMIČIĆ, Muzej Međimurja Čakovec

Zaštitna arheološka istraživanja u Martinu na Muri

U toku 1977. godine Muzej Međimurja — Čakovec uključio se u izradu konzervatorske dokumentacije za potrebe Generalnog prostornog plana regije Međimurje. Kako se za tu priliku radilo i na izradi odgovarajuće arheološke dokumentacije spomenutog zemljopisnog prostora, to su u nizu terenskih obilazaka¹⁾ ubicirani brojni arheološki lokaliteti, koji su naglasili bogatstvo i povijesnu slojevitost zatečene spomeničke baštine Međimurja. Pored čitavog niza nalazišta prethistorijskog obilježja, naišlo se i na lokalitete, koji terenskom autopsijom i analizom pokretne arheološke građe upućuju na antičko i ranosrednjevjekovno porijeklo.

Rekognoscirajući uži areal sela Martin na Muri, udaljenog oko 20 km sjeverozapadno od Čakovca, ekipa arheološkog odjela Muzeja Međimurja — Čakovec naišla je tijekom mjeseca lipnja 1977. godine na brojne tragove rimske materijalne kulture. Među pokretnim arheološkim nalazima sa tog terenskog obilaska ističu se ulomci raznih vrsta rimske keramike, stakla, rimski novci, antička žbuka i od građevnog materijala opeke i crijepovi. Uz podatke prikupljene anketiranjem mjesnog stanovništva, kao i rezultate ranijih rekognosciranja²⁾ ovi pokretni arheološki nalazi jasno su ukazivali na postojanje većeg antičkog lokaliteta na prostoru današnjeg naselja Martin na Muri. Obilaskom užeg prostora Martina na Muri mogli su se konstatirati i drugi elementi, kao što su terenska konfiguracija (veliki gotovo pravilni kvadratni plato u nepo-

Martin na Muri — nalaz rimskog žrtvenika (snimio: Branimir Šimck)

srednoj blizini rijeke Mure), lokacija sakralnog objekta gotičke barokizirane crkve sv. Martina i neposredna blizina rimske saobraćajnice, koji su naglasili potrebu za hitnim sustavnim istraživanjima arheološke podloge Martina na Muri. U vezi s tim zatražena je i preventivna arheološka zaštita užeg areala današnjeg naselja a od strane Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture date su smjernice daljnjeg istraživanja, dozvola za arheološko iskopavanje i granice zaštićene arheološke zone.

Sumnje i pretpostavke arheologa bile su uskoro potvrđene rezultata tima arheološkog iskopavanja zaštitnog tipa, koja je arheološki odjel Muzeja Međimurja — Čakovec poduzeo u mjesecu kolovozu 1977. godine na tada najugroženijem dijelu zaštićene arheološke zone u Martinu na Muri.

Sa sondažnim istraživanjima otpočelo se 18. 8. 1977. godine na prostoru oko lokalne novosagrađene ambulante, na kojem je predviđeno uređenje parkirališta. Naime, na ovom prostoru u toku ranijih rekonosciranja nailazilo se na brojne pokretne nalaze, te je u tom smislu otvoreno nekoliko sondi (A, B, C i D), koje su dale pozitivne rezultate. Ujedno su na parcelama sa sjeverne strane ambulante otvorene daljnje pokusne sonde (E i F), kako bi se dobila što jasnija slika o gustoći i rasprostriranju nalaza.

Istovremeno arheološka ekipa Muzeja Međimurja — Čakovec³⁾ poduzela je i pokusna sondiranja i nadzor nad građevinskim radovima na lokaciji budućeg Opkrbnog centra. Sa investitorom (Trgocentar iz Čakovca) postignut je i sporazum oko financiranja ovih zaštitnih radova, te su na spomenutom prostoru otvorene daljnje sonde (G i H).

Ne ulazeći u daljnju dekrupciju sustava iskopavanja, stratigrafsku situaciju i pojedinačnu analizu pokretnih nalaza navodim na ovom mjestu u sažetom tekstu samo one najinteresantnije tragove materijalne kulture otkrivene tijekom 1977. godine. Naime, pored pojedinačnih nalaza rimskog novca (iz različitih faza), naišlo se na nalaze željeznih rimskih ključeva, karakterističnih kopčica (fibula), glinene uljarice (lucernae), krovne, stropne i standardne zidne opeke (tegulae, imbrices), željezne čavle, ulomke antičkog stakla, kamenu bazu rimskog stupa, antičku žbuku i vezivo, te vrlo brojne i karakteristične ulomke ili gotovo u potpunosti očuvane oblike keramike. Velika raznolikost vrsta keramike uz bogatstvo oblika opravdala je trud arheologa. Uz tzv. sivu i žutu provincijalnu keramiku, grubu kućnu keramiku sa metličastim i češljastim ukrasima, naišlo se i na relativno brojne ulomke tzv. terra sigillata keramike (s imenima majstora keramičara) i poznate tarionike. Posebno vrijedan nalaz predstavlja veliki kameni žrtvenik (ara) posvećen božanstvu Jupitru otkriven 14. 9. 1977. godine u sondi G lociranoj neposredno uz suvremenu glavnu ulicu naselja Martin na Muri (vidi sl. 1).

Arheološka iskopavanja u Martinu na Muri nastavljena su i 1978. godine tijekom mjeseca kolovoza (od 7. do 26.) a rezultat su hitne potrebe da se istraži arheološka podloga na budućoj lokaciji objekta Lovčki dom na prostoru sjeverno od lokalne ambulante. Ujedno se nakon pokusnih istraživanja u toku 1977. godine nastojalo otpočeti sa dugogodišnjim sustavnim istraživanjem zaštićene arheološke zone u Martinu na Muri.

Namjenskim sredstvima Muzeja Međimurja — Čakovec i sredstvima koja je osigurao investitor građevinskih radova na objektu Lovčki dom (Lovna jedinica iz Martina na Muri) otpočelo se sa sustavnim arheološkim istraživanjima na ranije spomenutoj parceli. Iskolčen je prostor dimenzija 16×12 m, koji je u početku podijeljen na blokove dimenzije 4×4 m. Teren je na uobičajen način geodetski, arhitektonski i fotografski snimljen, a svaki od spomenutih blokova detaljno se istražio.

U toku iskopavanja naišlo se na ogromnu količinu rimske keramike. Keramički nalazi osebujnošću oblika, fakturom i raznolikošću vrsta jasno upućuju na kontinuitet života na ovom antičkom lokalitetu kroz čitavo razdoblje rimske dominacije. Posude na tri nožice, tarionici, vrčevi s jednom ili dvije drške, razne zdjele, tanjuri, plitice, skupocjena

terra sigillata keramika, čunjolika posudica na nožici i druge forme predstavljaju samo skroman izbor iz bogatog diapazona oblika standardne rimske keramike. Svojevrsan raritet predstavlja nalaz odlično očuvane glinene posude za pohranu novca. Naišlo se i na ulomke velikih dolia, te amfora. Uz bogati keramički repertoar naišlo se i na glinene lampe-uljarice (lucernae), razne oblike opeka, željezne čavle, novce rimskih careva, željezne ključice, ulomke lijepe staklene posudice i dr.

Cjelokupan arheološki pokretni materijal nalazi se trenutno u fazi sređivanja i obrade, te će javnosti biti prezentiran 1980. godine u okviru tematske arheološke izložbe posvećene dosadašnjim rezultatima arheoloških istraživanja regije Međimurje.

Tek precizna valorizacija postojeće arheološke građe uz šire sagledavanje problema antičkog nalazišta u Martinu na Muri dat će cjelovitiju predodžbu o životu i karakteru istoga. Međutim, na osnovu iznesenoga očito je da je život na antičkom nalazištu u Martinu na Muri kontinuirano trajalo kroz čitavo razdoblje rimske dominacije ovim krajevima. Brojne okolnosti — uključujući porijeklo naziva naselja⁴), položaj lokaliteta u zahvatu rimske komunikacije Poetovio (Ptuj) — Savaria (Szombathely), postojanje idealnih uvjeta za dugotrajnije naseljavanje (plodno zaleđe, blizina rijeke, prirodna zaravana), blizina pogodnog prilaza preko rijeke Mure, uz veliku gustoću nalaza na širem prostoru, upućuju, čini se, na opravdanu pretpostavku da na mjestu današnjeg naselja Martin na Muri valja ubicirati antički Halicanum (ili Alicanum), kojeg navodi Antoninov itinerar⁵). Nalazi terra sigillata keramike, galskog i germanskog obilježja, upućuju kako na prisustvo određenih vojnih jedinica ili kretanja, tako i na dosta intenzivne veze ovog nekadašnje rimske provincije Panonije sa Germanijom i Galijom. Sa druge strane neki od rezultata iskopavanja, kako 1977. godine, tako i 1978. godine upućuju na mogućnost postojanja i manje lokalne lončarske radionice.

Tek sažimanjem ovdje navedenih elemenata, detaljnom analizom nalaza materijalne kulture i budućim sustavnim istraživanjem arheološke podloge naselja Martin na Muri moći će se dobiti odgovor na pitanja u vezi s ubikacijom i životom antičkog naselja, kojeg na ovom mjestu, uz dužan oprez, ipak nastojim poistovjetiti sa antičkim Halikanumom.

1. U terenskom rekonosciranju sudjelovali su arheolozi Muzeja Međimurja — Čakovec, Josip Vidović i Zeljko Tomičić.
2. Do 1965. godine Martin na Muri su obilazili bivši muzejski radnici Aleksandar Schulteis i Stjepan Leiner. Tijekom 1965. i do 1967. godine ovaj teren obilazi Miroslav Fulir, arheolog — amater iz Varaždina (M. Fulir, Topografsko istraživanje rimskih cesta na varaždinskom i međimurskom području (1960—1967), Razprave VI, SAZU, Ljubljana 1969.).
3. Rukovodilac iskopavanja bio je Zeljko Tomičić a u ekipi su učestvovali Josip Vidović i Branimir Šimek.
4. Današnje naselje Martin na Muri duguje svoje ime sv. Martinu, koji je 316. godine rođen u koloniji Savaria u Panoniji. Taj veliki pobornik kršćanstva i protivnik arijanizma bio je biskup grada Toursa u Galiji i jedan od apostola Galije. U popisu župa na području Međimurja spominje Arcidakon Ivan 1334. godine crkvu »sancti Martini«.
5. Itinerarum Antonini Augusti navodi da je Halicanum udaljen XXXI m. p. (rimskih milja) od kolonije Poetovio (Ptuj).